

Voertafelbesmetting een onnodig kwaad

Vogels 49,14
1989

Theo Smit

In een strenge winter vormt voedselschaarste een probleem voor overblijvende vogels. Bijvoederen is dan belangrijk, maar de manier waarop misschien nog wel meer.

Een vogel kan twee dingen doen om bij voedselschaarste te overleven: wegtrekken of overschakelen op ander voer. Heggemussen en koolmezen doen bij voorbeeld dat laatste en eten dan zaden en bessen. Vogels komen nogal eens in de verleiding op een plaats te blijven waar veel voedsel is, bij voorbeeld doordat er wordt gevoerd. Zo kunnen onnatuurlijke vogelconcentraties ontstaan rond de vetpotten van de mens. Plotselinge stagnering van het voedselaanbod brengt deze vogels meer dan eens in de problemen. Een voorbeeld hiervan is de sterfte ten gevolge van verhongering, die is waargenomen bij geleewikte zwanen in vijvers bij ziekenhuizen en parken, waar de dieren het bij een plotselinge inval van slecht weer opeens zonder brood moesten stellen. Het voederen van vogels in tijden van voedselschaarste is dus heel belangrijk. Het geeft bovendien de mens veel genot vogels te zien neerstrijken op vogelhuisjes en andere voertafels.

Besmettingshaarden

Toch is er ook een andere kant: de talrijke voerplanken vormen weliswaar een mooie aanvulling op het karige winterrantsoen van de vogel, maar kunnen ook besmettingshaarden zijn. Op een zeer klein oppervlak is het een komen en gaan van vogels, waarbij de contacten veelvuldiger zijn dan normaal in de natuur. Zolang alle vogels goed gezond zijn is daar geen bezwaar tegen. De voertafel houdt echter ook zwakke, zieke vogels langer in leven. En deze kunnen ziektekiemen verspreiden, die gezonde dieren aansteken. In onderstaande tabel is een aantal ziekten opgenomen, zoals wij die vaststelden bij vogels die gewoonlijk op de voerplaatsen komen of op andere wijze massaal worden gevoerd.

virus en zijn niet verwant aan de zoogdierpokken. Bij volièrevogels kunnen pokken tot hoge sterfte leiden. Bij trichomonas-infecties gaat het om een ééncellige parasiet die duiven, maar ook andere vogels infecteert, waaronder roofvogels en bosuilen. Uit de tabel blijkt dat de besmettingskans op de voerplaats met als gevolg sterfte, niet te verwaarlozen is. De sterfte onder vogels in een woonwijk kan nog extra oplopen, omdat zij van de ene op de andere plank vliegen. Preventieve maatregelen om besmetting tegen te gaan zijn heel belangrijk. Het toedienen van geneesmiddelen is namelijk zinloos, omdat de vogels gemedicineerd voer en drinkwater weigeren en zieke vogels nauwelijks eten of drinken. Maatregelen ter voorkoming van voertafelbesmetting zijn:

- 1 Alleen voeren als het echt noodzakelijk is en zeker niet te vroeg in de herfst. Laat de dieren eerst het normale 'wilde' gedragspatroon ontwikkelen. Zorg ervoor dat de vogels niet afhankelijk worden van uw voerstek.
- 2 Geef in de winter zo mogelijk natuurlijke voedsels zoals zaden. De veel gehoorde klacht dat de vogels alleen het lekkere er uit zoeken maakt zonneklaar dat er te veel wordt gevoerd. De restanten worden bezoedeld met uitwerpselen, komen op de grond terecht en besmetten vogel, maar ook muis, rat en kat. Dus vooral kleine beetjes voeren en zeker geen volière-afval.
- 3 Reinig en ontsmet regelmatig de voerplank met soda of chloorpreparaten. Rustieke vogelhuisjes zijn mooi en passen goed in de tuin, maar zijn nauwelijks schoon te houden en voor veel vogelsoorten helemaal niet aantrekkelijk.
- 4 Stop ogenblikkelijk met voeren als er ziekte optreedt. Vogelconcentraties worden dan voorkomen en, hoe hard het ook klinkt, de besmettingscirkel wordt doorbroken.
- 5 Voer zomers alleen in extreem barre omstandigheden, maar geef dan uitsluitend voedsel dat de dieren aan hun jongen kunnen voeren. Als u weleens hebt gezien hoe een merel haar jongen probeerde vol te stoppen met kaaskorsten of hoe een koolmees haar jongen overlaadde met pinda's, dan begrijpt u waarom het gaat. Het verhaal dat de vogels zelf kunnen beslissen wat goed voor hen is geldt misschien wel in de vrije natuur, maar niet meer bij een kunstmatige voeding, omdat de vogels voor een keuze worden gesteld die ze in de 'echte' natuur nergens aantreffen.
- 6 Probeer het leuke van het voeren in overeenstemming te brengen met het belang van de vogels. Kleine infectiehaarden kunnen uitgroeien tot een catastrofe die niet nodig was.

Deze informatie komt voort uit het onderzoek dat gehouden wordt door het Centraal Diergeneeskundig Instituut in het kader van de Werkgroep Vogelsterfte. Vogelbescherming verzorgt het secretariaat en de (juridische) follow-up van de resultaten.

Wanneer u dode vogels vindt onder verdachte omstandigheden, b.v. bij aas of in een groepje bij elkaar, laat deze dan gratis onderzoeken door het C.D.I. Stuur ze goed verpakt in plastic en een krant, voldoende gefrankeerd en voorzien van de juiste vindgegevens naar: Centraal Diergeneeskundig Instituut, Postbus 65, 8200 AB Lelystad. U krijgt de uitslag thuisgestuurd.

Ziekten van wilde en verwilderde stadsvogels. Onder de rubriek 'totaal' is het totaal aantal onderzochte exemplaren vermeld.

	paratyfus (salmonella)	pseudo-tbc (yersinia)	vogel- pokken	'het geel' (bij duiven) (trichomonas)	totaal
kokmeeuwen	50	-	-	-	1149
duiven (1)	6	3	-	81	525
kraaien (2)	7	-	-	-	394
spreuwen	33	1	6	-	369
zaadeters (3)	18	6	17	1	381

- (1) duiven: turkse tortels en stadsvogels
(2) kraaien: kauwen en zwarte kraaien
(3) zaadeters: mussen, vinken etc.

De eerste twee ziekten zijn bacteriële infecties die vooral optreden in perioden met slecht weer en schamele voeding. Ogenscheinlijk gezonde vogels kunnen bacteriedrager zijn en de voertafel besmetten. Ook zoogdieren spelen een rol in deze kringloop. Vogelpokken ontstaan door een

Dood door een handvol pinda's

Drs. Th. Smit,
Th. Bakhuizen
Centraal Diergeneeskun-
dig Instituut, Lelystad

Vogels 33, 97
1986

De heren Smit en Bakhuizen maken deel uit van de Werkgroep Vogelsterfte waar Vogelbescherming het secretariaat van voert. Deze werkgroep heeft al veel informatie op tafel gebracht die in vogelbeschermingszaken van doorslaggevend belang is gebleken. Door bezuinigingen dreigt dit belangrijke werk nu te moeten stoppen en ondanks herhaald aandringen bij het Ministerie van Landbouw en Visserij blijft elke reactie uit. Meneer Braks... laat eens wat van je horen!!!

Bij het onderzoek van doodsoorzaken van in het wild levende vogels komen er soms, naast wetenschappelijke gegevens, feiten aan het licht die van direct belang zijn voor iedere vogelliefhebber. Bij het onderzoek van in het nest gestorven meesjes bleken vogelliefhebbers zelfs gedeeltelijk schuld te hebben aan de dood van deze vogels.

Gedurende de laatste acht jaar ontvingen wij 42 nesten gestorven koolmezen en 19 nesten pimpelmezen. Vooral de koolmezen waren merendeels afkomstig uit de bebouwde kom. De door de nestkastbeheerder verstrekte inlichtingen waren vrijwel eensluidend: 'Het was plotseling stil in de nestkast'. In een aantal gevallen werden de oude vogels nog gezien met voer in de snavel, in andere gevallen waren de ouders spoorloos. De dood van de onderzochte nestjongen werd in hoofdzaak veroorzaakt door drie factoren, te weten afkoeling, honger en verkeerd voer. Afkoeling c.q. onderkoeling treedt op bij wat oudere jongen. Gedurende de eerste levensdagen worden de jongen door de moeder warm gehouden. Op een gegeven ogenblik bedelen de jongen dermate, dat de moeder het nest verlaat om mee te gaan helpen bij de voedselvoorziening. Een tweede kritische periode treedt in als de jongen al bijna veren hebben. Wij vermoeden dat de jongen dan niet meer warm gehouden

worden door de ouders, terwijl ze hun eigen temperatuur nog niet in stand kunnen houden. Deze jongen worden dood aangetroffen doch met een volle maag, terwijl het onderzoek op vergif negatief verloopt.

Hetzelfde ziektebeeld ontstaat natuurlijk ook als de ouders door de een of andere oorzaak uitvalen. De hongersdood kan optreden in perioden met weinig geschikt, of door weersomstandigheden moeilijk te vinden voer. De jongen gaan na elkaar en meestal niet allemaal dood. Indien hongersnood dreigt zoeken de ouders ander voer, dat in voldoende mate aanwezig is en waarvan ze zelf normaal ook eten. Ze bezoeken onze voertafels, die er in mei en juni feitelijk al niet meer behoren te zijn en stoppen het hongerige kroost vol met grote brokken pinda. Nootjes zijn in de natuur normaliter in mei niet aanwezig. Ze zijn 's winters opgegeten of uitgelopen tot jonge plantjes. Het succes van het voeren van pinda's is overweldigend, de jongen schreuwen niet meer en nooit meer.

Pinda kan door de op rupsen en insecten ingestelde, jonge vogeltjes niet verteerd worden. De onverteerde brokken blijven in de maagjes achter zonder dat de diertjes om meer of ander voer bedelen. De meesjes verhongeren met volle maag. Naast de bovengenoemde doodsoorzaken worden ook andere afwijkingen aangetroffen, doch in aanzienlijk mindere mate dan de eerder genoemde.

Gebleken is dat 28,5% van de onderzochte koolmeesnestjes stierf tengevolge van een pindaverstopping. Het behoeft geen betoog dat het voeren van pinda's, of olienoten uit den boze is. Indien u zich niet kunt beheersen en toch wilt voeren, doe dit dan met geschikte voeders zoals jonge meelwormen en speciaal voer voor insecteneters.

